

ВИБОРИ У МЕРЕФ'ЯНСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ПРОСТОРОВИЙ АНАЛІЗ

Досліджуються результати виборів у Мереф'янській об'єднаній територіальній громаді, які відбулися 31 липня 2016 р. Охарактеризовано електорально-просторовий аналіз як методологічну базу дослідження та запропоновані його складові з акцентом на використанні кількісних методів. Зокрема, для Мереф'янської ОТГ розраховано індекси регіональної неоднорідності, фрагментації електорального простору, диспропорційності утвореної ради, оцінено кількісний вимір впливу фракцій, проведено перевірку «чистоти виборів» за допомогою аналізу кореляції здобутих партіями в округах відсотків з відповідним рівнем активності виборців.

Ключові слова: електорально-просторовий аналіз, електоральний простір, кількісні методи політології, виборчі системи, об'єднані територіальні громади, вибори.

Авксентьев А.А.

ВЫБОРЫ В МЕРЕФЯНСКОЙ ОБЪЕДИНЕННОЙ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ГРОМАДЕ: ЭЛЕКТОРАЛЬНО-ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ

Исследуются результаты выборов в Мерефянской объединенной территориальной громаде, которые состоялись 31 июля 2016 г. Охарактеризован электорально-пространственный анализ как методологическая база исследования и предложены его составляющие с акцентом на использовании количественных методов. В частности, для Мерефянской ОТГ рассчитаны индексы региональной неоднородности, фрагментации электорального пространства, диспропорциональности образованного совета, оценено количественное измерение влияния фракций, проведена проверка «чистоты выборов» с помощью анализа корреляции полученных партиями в округах процентов с соответствующим уровнем активности избирателей.

Ключевые слова: электорально-пространственный анализ, электоральное пространство, количественные методы политологии, избирательные системы, объединенные территориальные громады, выборы

Avksentiev A.

ELECTIONS IN THE CONSOLIDATED TERRITORIAL COMMUNITIES OF MEREFA: ELECTORAL-SPATIAL ANALYSIS

The article examines the results of the elections in Merefa's unified territorial community, which took place on July 31, 2016. Electoral-spatial analysis as a methodological base of research was described and its components with an emphasis on the use of quantitative methods were offered. In particular, for Merefa's CTC indexes of regional heterogeneity, the fragmentation of the electoral space, formed by the Board of disproportionality was calculated. The quantitative measurement of the influence of fractions was estimated; the «purity of elections» with the help of the analysis of the correlation received by parties in the districts of interest with the appropriate level of voter turnout was checked.

Keywords: electoral-spatial analysis, electoral space, political science, quantitative methods, electoral systems, unified territorial communities, elections. .

31 липня 2016 р. на Харківщині відбулися вибори в Мереш'янській і Чкалівській новостворених об'єднаних територіальних громадах. Згідно з Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», рішення про створення Мереш'янської громади (далі – ОТГ) було ухвалено 25 березня на VII сесії міської ради, а до її складу увійшли м. Мереша, селище Селекційне Мереш'янської міської ради, смт. Утківка, с. Верхня Озеряна, с. Нижня Озеряна, с. Кринички, с. Лелюки Утківської селищної ради [1]. Вибори в Мереш'янській ОТГ, на нашу думку, можуть розглядатися в якості своєрідного «дослідницького полігону» для апробації методологічного інструментарію електоральної політології. У цій статті результати виборів вивчаються за допомогою електорально-просторового аналізу – специфічної політологічної методики дослідження електоральної статистики.

Актуальність теми зумовлена тим, що її фактичний аспект – підсумки виборів у Мереш'янській ОТГ – дозволяють виокремити низку тенденцій і закономірностей, значимих як для харківського регіонального, так і для загальнонаціонального рівнів. Але більш важливим, на нашу думку, є гносеологічний аспект актуальності – в українській політичній науці електорально-просторовий аналіз результатів виборів раніше майже не застосовувався, втім саме він відкриває можливості більш глибокого дослідження електорально-статистичного матеріалу. *Об'єктом* дослідження є електорально-статистичні результати виборів у Мереш'янській ОТГ, *предметом* – електорально-просторові особливості та закономірності здобутих політичними суб'єктами результатів. *Метою* статті є комплексне дослідження результатів виборів у Мереш'янській ОТГ 31 липня 2016 року з використанням методологічного інструментарію електорально-просторового аналізу.

Перед тим як безпосередньо перейти до результатів виборів у Мереш'янській ОТГ, окреслимо особливості методологічного інструментарію електорально-просторового аналізу. В американській політологічній традиції категорія *електорального простору* («spatial elections» або «electoral space») найчастіше аналізується у руслі теорії раціонального вибору як співвіднесення політичних позицій партій і виборців (у певному сенсі «electoral space» виглядає «економічно пом'якшеним» варіантом «політичного ринку»). Водночас серед

пострадянських учених саме в останні роки категорія «електоральний простір» набула популярності і стала наповнюватися оригінальним змістом. Відмінності в підходах можуть бути пояснені кардинально різним політичним контекстом і моделями партійних систем. Наведемо декілька визначень «електорального простору», якими користуються дослідники на пострадянському просторі. Так, М. Арбатська формулює таку дефініцію: «населена територія, що має чітко окреслені сталі місцеві відмінності та особливості взаємодії учасників політичного процесу з приводу формування легальних органів влади» [2]. Тобто в якості електорального простору ми можемо розглядати як елементи існуючого політико-географічного та адміністративно-територіального поділу, так і власні дослідницькі продукти електорального районування. Залежно від дослідницьких цілей ми можемо змінювати фокус з державного масштабу до формату окремих населених пунктів чи їхніх частин. На думку А. Ахременка, «електоральний простір є множиною електоральних об'єктів – партій чи кандидатів – із чіткою структурою у вигляді кількісної упорядкованості просторових відносин між цими об'єктами» [3, с. 81]. У цьому визначенні акцент робиться саме на кількісному вимірі електоральних зв'язків між партіями чи кандидатами. Альтернативні дефініції «електорального простору» аналізуються в статтях А. Єхнич [4], Л. Ткаченка [5], Ю. Федчика [6]. Для подальшої роботи ми пропонуємо таке, доволі близьке до вищезгаданих, розуміння *електорального простору*, як конфігурації політичних суб'єктів відповідно до результатів голосування виборців на чітко окресленій території.

Заснований на дослідженні «електорального простору» метод електорально-просторового аналізу (в деяких джерелах цей самий інструментарій позначається просто як «електоральний аналіз») набув свого широкого поширення як у сучасній західній, так і пострадянській (але, на жаль, не українській) політології. П. Ордушук у роботі «The Spatial Analysis of Elections and Committees» стверджує, що перші просторові дослідження результатів виборів почали розроблятися наприкінці 50-х років ХХ ст., хоча вони й не зовсім відповідали сучасним уявленням про електорально-просторовий аналіз; особливої уваги, на думку П. Ордушука, заслуговують класичні дослідження М. Хініча, Дж. Елдріджа, Дж. Енелю [7].

На пострадянському просторі також є приклади використання електорально-просторового аналізу: перш за все вони пов'язані з дослідженнями представників Вищої Школи Економіки – Р. Туровського, А. Ахременка, Ю. Гайворонського та інших. Типовим прикладом електорально-просторового дослідження є англomовна праця О. Єськова «Spatial Patterns and Irregularities of the Electoral Data: General Elections in Canada» [8]. Ані А. Ахременко, ані Р. Туровський не ставлять собі за мету сформулювати вичерпну дефініцію «електорально-просторового аналізу», досить розгорнуто описуючи його можливості, складові та специфіку. У відповідному розділі «Методологія електорального аналізу» Р. Туровський включає до неї картографічний метод, кореляційний, факторний і регресійний аналіз, районування [9]. А. Ахременко підкреслює дуже важливу деталь методики: в якості емпіричної бази дослідження розглядається електорально-статистичний матеріал, тобто результати виборів (в цілому та по окремих одиницях). Цей факт вигідно відрізняє методику від політико-соціологічних досліджень, які оперують лише досить обмеженими вибірками, зіставляючи різні фактори [10].

Підсумовуючи та узагальнюючи існуючі авторські інтерпретації методики електорально-просторового аналізу, ми пропонуємо розуміти під цією категорією *систему кількісних та якісних методів дослідження електорально-статистичного матеріалу, націлену на аналіз результатів виборів та їхніх основних просторових закономірностей*. Комплексне застосування електорально-просторового аналізу, на нашу думку, може включати у себе такий (досить варіативний, залежно від особливостей виборчої системи, рівня і масштабу виборів тощо) перелік складових дослідження:

- загальна характеристика електорального простору і його основних детермінант;
- оцінка виборчої системи та її впливу на результати виборів;
- розгляд основних сукупних результатів голосування (рівня явки, здобутих політичними суб'єктами голосів, узагальненого електорального балансу, відсотку недійсних бюлетенів тощо);
- аналіз просторової варіативності результатів політичних суб'єктів (оцінка регіональної неоднорідності їхніх електоральних баз);

- розрахунок ступеня неоднорідності та фрагментації електорального простору;
- оцінка просторово-часової динаміки електорального простору;
- вимірювання «електоральної спадковості» політичних суб'єктів;
- факторний аналіз електоральної статистики;
- визначення електорально-просторових відносин політичних суб'єктів;
- оцінка конфігурації утвореної асамблеї, її диспропорційності та кількісного рівня впливу суб'єктів;
- визначення мотиваційних пріоритетів виборців на шкалі «особистісне/ партійне голосування» за допомогою оцінки «ефекту ототожнення»;
- «перевірка чистоти» (розрахунки непрямих індикаторів фальсифікацій виборів, на кшталт кореляції між рівнем явки, голосуванням вдома або процентом недійсних бюлетенів на окремих дільницях та здобутими політичними суб'єктами відсотками на цих дільницях);
- електорально-аналітичне резюме.

Варто підкреслити, що деякі з цих пунктів непристосовані до локальних виборів, тому нижче ми наводимо спрощену модель електорально-просторового аналізу виборів у Мереф'янській ОТГ. Електоральний контекст 24-тисячної Мерефи багато в чому подібний до сусіднього Харкова: за результатами місцевих виборів 2015 р. перемогу здобув діючий мер Веніамін Сітов (46,23%), щодо якого ще в жовтні 2014 р. було відкрито кримінальне впровадження за хабарництво. Партія «Відродження», якій Сітов транслював свій особистий рейтинг, перемогла з результатом 39,38%, здобувши 14 з 34 мандатів у міській раді і разом з окремими депутатами з інших фракцій утворивши «промерську більшість» [11]. Порівняно з іншими районами та містами Харківської області, Мерефа не належить до «проукраїнського» (західна частина регіону) чи «проросійського» (східна частина, особливо Чугуїв, Куп'янський, Дворічанський райони) електоральних полюсів. У «таблиці 1» наводимо узагальнені дані щодо електорального балансу в Мерефі 2012-2015 років; водночас зауважимо, що в умовах, переважно, особистісно орієнтованого голосування в селах і малих містах, подібне партійне узагальнення не є найвдалішою методологічною калькою для аналізу результатів, хоча порівняно з аналогічними показниками інших територій

дозволяє фіксувати особливості електорального ландшафту. Стосовно специфіки електоральної географії самої Мерефи, то в ній спостерігається центр-периферійний

поділ (більш сприятливий для «проукраїнських сил» центр міста і менш сприятлива окраїна).

Таблиця 1.

Динаміка електорального простору Мерефи: бінарний вимір (2012-2015)

Вибори		Σ «промайданних сил»	Σ «контрмайданних сил»
2012 р. (ВР)		35,9%	59,3%
2014 р. (Президентські)		62,1%	33,6%
2014 р. (ВР)		52,6%	39,9%
2015 р. (місцеві)	Міськрада	49,5%	49,7%
	Облрада	42,3%	56,7%

Згідно з результатами соціологічного опитування, проведеного за півтора місяця до виборів, найбільшою популярністю серед мерэф'ян користувалися міський голова Харкова Геннадій Кернес, народний депутат від округу Євген Мураєв, діючий мер Веніамін Сітов; серед потенційних канди-датів-опонентів – Віталій Рябуха, Борис Хихля, Алла Лінник, Дмитро Шевченко.

Найперспективнішими партійними брендами могли вважатися «Відродження», «Опозиційний Блок», «Батьківщина», «Самопоміч», «Наш Край» та «Радикальна Партія» [12].

У пропорційну персоніфіковану виборчу систему, яка була введена влітку 2015 року для місцевих виборів, була вмонтована норма «одночасного потрійного голосу»: виборець в одному бюлетені голосує за «зв'язку» з трьох елементів – партійний бренд, кандидата від партії в його окрузі та лідера («флагмана») партійного списку. Останні два елементи не є обов'язковими, відповідно, деякі партії не зареєстрували «флагманів» і залишили округи частково не закритими своїми висуваннями.

На нашу думку, ця система створює найбільш сприятливі умови для реалізації політично-ми суб'єктами «стратегії ототожнення» [13]. За умови традиційно більш особистісно орієнтованого голосування малих міст, це, фактично, зменшує вплив всеукраїнських партійних брендів, дозволяючи політичним силам здобувати результат на ототожненні з більш-менш відомими та популярними кандидатами і «флагманами». Вочевидь, ця модель доволі зручна для президентської партії влади, яка має змогу компенсувати високий антирейтинг і «врятувати результат» командою відомих кандидатів (список «Солідарності» майже повністю складався з освітян та лікарів). З іншого боку, пропорційна система з 5%-м формальним прохідним бар'єром зменшує ймовірність виникнення однопартійної монополії в асамблеї (порівняно зі змішаною системою з мажоритарною складовою відносною більшості, яка використовувалася в Україні до зміни виборчого законодавства влітку 2015 року).

Таблиця 2.

Результати виборів міського голови Мереф'янської ОТГ [14]

Кандидат	2016			2015		
	Суб'єкт висування	Голосів	%	Суб'єкт висування	Голосів	%
В. Сітов	Відродження	3275	47,76	Відродження	3442	46,23
В. Рябуха	ВПУ	1448	21,12	самовисування	1709	22,95
Д. Шевченко	Наша Земля	497	7,25	самовисування	1052	14,13
С. Коваленко	самовисування	372	5,43	-	-	-
В. Новіков	Наш Край	349	5,09	-	-	-
К. Олійник	РПЛ	273	3,98	-	-	-
С. Рудницька	БПП-Солідарність	269	3,92	-	-	-
М. Гольденберг	Батьківщина	149	2,17	-	-	-
А. Гладкосюк	самовисування	112	1,63	-	-	-
О. Миргородський	Свобода	79	1,15	-	-	-
В. Погорелов	самовисування	34	0,49	-	-	-

Таблиця 3.

Результати виборів до міської ради Мерэф'янської ОТГ [15].

Партія	2016			2015		
	Голоси	%	Мандати	Голоси	%	Мандати
Відродження	1841	26,97	10	2897	39,38	14
БПП – Солідарність	1233	18,07	7	1246	16,94	6
Укроп	-	-	-	854	11,61	4
Волонтерська партія	1119	16,4	6	-	-	-
Наш Край	1094	16,03	6	457	6,21	2
Сила Людей	-	-	-	514	6,99	3
РПЛ	456	6,68	3	614	8,35	3
Наша Земля	386	5,66	2	-	-	-
Батьківщина	341	4,99	0	430	5,84%	2
Українська народна партія	209	3,06	0	56	0,76%	0
Нова Держава	146	2,14	0	289	3,93%	0

Таким чином, в умовах низької явки і високої конкуренції на опозиційному до діючого мера полі, Веніамін Сітов доволі легко повторив свій минулорічний результат і здобув перемогу. Результат партійного списку «Відродження», як і восени 2015 р., виявився суттєво меншим (у 1,77 рази) – однією з суттєвих причин могло стати висування в якості «першого номеру списку» секретаря міської ради Тетяни Дядченко, а не самого Сітова, який би міг більш ефективно транслювати особистий рейтинг партії. Головним опонентом мера знову став Віталій Рябуха, який паралельно балотувався у міськраду в якості «флагману» «Волонтерської Партії України» і зумів передати їй свій особистий рейтинг (також варто відзначити досить сильну команду кандидатів в округах від ВПУ, до якої приєдналися місцеві партійці «Самопоміч»). Рябуху більше підтримували в центральних округах, але навіть на найбільш сприятливій для нього дільниці №630786 опозиціонер програв меру понад 10%. Дмитро Шевченко, який знову посів третє місце, втратив майже половину своїх «жовтневих голосів», утім зумів на ототожненні з собою «провести» до ради майже невідому партію «Наша Земля», яка виставила кандидатів лише на половині округів. Цікаво, що найвищий результат

серед висуванців «Нашої Землі» в округах здобула тезка і однофамільниця секретаря міськради Тетяна Анатоліївна Дядченко. Стосовно результатів самовисування Сергія Коваленка та кандидата від «Солідарності-БПП» Світлани Рудницької, то на їх прикладі яскраво ілюструється значна роль локальних ідентичностей при голосуванні в неоднорідних територіальних одиницях на кшталт новоутворених ОТГ: майже половину голосів Коваленко здобув у рідному селищі Селекційне, а 40% бюлетенів за Рудницьку було подано в базовій для неї Утківці. Більш детально сукупні результати всіх учасників кампанії (з електоральними картами їхньої підтримки) розглядаються в публіцистичному матеріалі, при розробці якого нами було забезпечено аналітичний супровід [16].

Аспект регіональної неоднорідності електоральних баз суб'єктів та, як наслідок, електорального простору в цілому є одним із найважливіших в електорально-просторовому аналізі. У таблицях 4 та 5 ми наводимо індекси регіональної неоднорідності для партій і кандидатів у мери – детальну інформацію щодо алгоритму розрахунку цього авторського індексу та специфіки його використання можна отримати, ознайомившись із цим матеріалом [17].

Таблиця 4.

Індекси регіональної неоднорідності електоральних баз партій-учасниць

УНП	1,23	РПЛ	0,78	Волонтерська партія	0,53
Батьківщина	1,04	Наш Край	0,63	Наша Земля	0,42
Нова Держава	0,93	БПП-Солідарність	0,59	Відродження	0,36
<i>Індекс регіональної неоднорідності електорального простору¹</i>					0,59

Таблиця 5.

Індекси регіональної неоднорідності електоральних баз кандидатів у мери

Коваленко	1,65	Гладкосюк	0,74	Рябуха	0,36
Рудницька	1,45	Погорелов	0,74	Шевченко	0,35
Гольденберг	1,11	Олійник	0,61	Сітов	0,20
Новіков	0,76	Миргородський	0,43		
<i>Індекс регіональної неоднорідності електорального простору²</i>					0,45

Зважаючи на особливості виборчої системи, низькі індекси у партій можуть свідчити про 1) домінуючу стратегію ототожнення з сильним «флагманом списку», 2) досить однорідну команду кандидатів в округах приблизно одного рівня, 3) про централізоване використання адміністративного ресурсу, який не дає результату «провалитися» нижче певної граничної межі. І, навпаки, – відсутність сильного першого номеру списку, неоднорідність команди кандидатів призводять до високих значень індексу. Стосовно показників кандидатів у мери, то причини екстремальних значень індексу в Коваленка і Рудницької вже зазначені вище, а на іншому «полюсі» таблиці з найменшими показниками неоднорідності електоральної бази розмістилася трійка найпопулярніших кандидатів.

У цілому регіональна неоднорідність електорального простору (за результатами як партійного, так і «мерського» голосування) достатньо висока, що може пояснюватися як роллю локальних ідентичностей периферій новоствореної ОТГ, так і «латентною мажоритарною» складовою у виборчій системі. Для оцінки фрагментації електорального простору ми пропонуємо використовувати «індекси ефективної кількості партій» (Лааско-Таагепери [18] та Голосова [19]), інтерпретуючи їх як показники об'єктивно існуючих значимих електорально-просторових ніш. Індекс Лааско-Таагепери (розрахунок для всього електорального

простору, а не лише для асамблеї) за результатами виборів склав $I_{L-T} = 5,89$, індекс Голосова – $I_{Gol} = 5,26$ – це доволі високі показники, що свідчать про сильну фрагментованість електорального простору.

Традиційним елементом електорально-просторового аналізу є вимірювання кореляції здобутих політичними суб'єктами відсотків на окремих дільницях з рівнем активності виборців. Фактично, цей кореляційний аналіз «явка-результат» може інтерпретуватися в якості непрямого індикатора «чистоти виборів»: наявність сильного лінійного зв'язку показників суб'єктів з рівнем явки є аномалією і може свідчити про використання адміністративного ресурсу або незаконних політичних технологій. У таблиці 6 наведено відповідні розрахунки, з яких видно, що лише в одній політичній силі спостерігається сильний прямий зв'язок між здобутим на дільниці відсотком та явкою. Для ілюстрації: при середній явці у 28,83% і сукупному результаті БПП у 18,07% на дільницях №630870-630871 активність виборців склала понад 42%, а висуванець президентської сили Берьозкіна отримала результат 53,22% (аналогічно на дільниці №630869 аномально висока явка 47,59% збіглася з рекордними 49,02% для кандидата від «Солідарності»). Ці дільниці об'єднує те, що безпосередньо до міста Мерефа вони не належать, охоплюючи окраїнні сільські та селищні території, що приєднуються до новоутвореної громади.

Таблиця 6.

Індекс кореляції результатів (%) партій з явкою виборців на дільницях

Солідарність-БПП	0,51	ВПУ	-0,09	Нова Держава	-0,22
Наш Край	0,23	Батьківщина	-0,10	РПЛ	-0,26
УНП	0,06	Наша Земля	-0,10	Відродження	-0,38

Зважаючи на досить впевнену і прогнозовану перемогу Сітова, якому вдалося заздалегідь налагодити співпрацю з обласною та районною державною адміністрацією, де-факто утворивши провладний

альянс «Відродження» з «Солідарністю» (подібний до існуючого в обласній раді), головною інтригою виборів справедливо вважалася саме конфігурація майбутньої ради. Перше місце, здобуває «Відроджен-

ням», не забезпечило партію мера від втрати мандатів порівняно з попереднім скликанням і змусило шукати партнерів по коаліції. У таблиці 7 ми наводимо основні кількісні

показники впливу фракцій у новоствореній раді, користуючись таким методологічним інструментарієм, як «індекс Банцафа» [20] та «індекс Шеплі-Шубіка» [21].

Таблиця 7.

Вплив фракцій в асамблеї

Фракція	% виборців	% голосів	мандати	% місць	$I_{\text{Банцафа}}$	$I_{\text{Шеплі-Шубіка}}$
Відродження	7,78	26,97	10	29,41	32,76	33,33
БПП – Солідарність	5,21	18,07	7	20,59	18,97	20
Волонтерська партія	4,73	16,40	6	17,65	15,52	15
Наш Край	4,62	16,03	6	17,65	15,52	15
Радикальна партія	1,93	6,68	3	8,82	8,62	8,33
Наша Земля	1,63	5,66	2	5,88	8,62	8,33

Доволі поширена в «коаліційній аналітиці» категорія «золотої акції» в широкому сенсі може бути застосована до будь-якої фракції, чий кількісний вимір впливу більший за нуль. Проте традиційно під володінням «золотою акцією» розуміють максимально сприятливу ситуацію кількісного дисбалансу між відсотком здобутих мандатів і індексом впливу. У нашому прикладі найбільш доречним видається застосування цієї категорії до партії «Наша Земля», кількісний вимір впливу якої майже в півтора рази перевищує частку мандатів фракції. Власне, при обранні секретаря міської ради і фактичному конфігуруванні більшості саме нібито опозиційна «Наша Земля» приєдналася до владного союзу «Відродження» з «Солідарністю», надавши вирішальні голоси за кандидатуру секретаря.

Диспропорційність ради – (індекс Галлахера [22]) – склала $I_{gal} = 5,47$. Це не надто високий показник, особливо якщо порівняти його з аналогічними індексами місцевих рад 2010 р. обрання (за використання змішаної паралельної системи з мажоритарною складовою) [23]. Водночас варто звернути увагу, що отримай «Батьківщина» хоча б на один голос більше (або ще мінімум 4 бюлетені було б визнані недійсними), і диспропорційність ради суттєво б зменшилась через потрапляння до неї сьомої фракції, а подані за неї голоси не виявилися б марно втраченими.

Підводячи підсумки електорально-просторового аналізу виборів депутатів і мера Мереф'янської ОТГ, сфокусуємо увагу на таких висновках. По-перше, дослідження свідчить про те, що традиційна для періоду 2004-2014 років методологічна калька бінарного електорального узагальнення навколо Майдану («промайданні»/ «контр-майданні»,

«проукраїнські» / «проросійські», «демократичні» / «авторитарні» тощо) наразі не здатна адекватно відображати контури ключових електоральних поділів та політичних конфліктів (ні в їхньому реальному прояві, ні в розумінні їх виборцями). Показово, що в новоутвореній асамблеї більшість була створена за рахунок депутатів «Відродження» та «БПП-Солідарності», хоча за логікою застарілого бінарного поділу «демократичні сили» (у тому числі з президентською партією) мали всі можливості створити свою, опозиційну до одіозного мера-екс-регіонала коаліцію. До речі, цей локальний приклад цілком вписується як у регіональний (облрада), так і загальнодержавний (ВР) контекст ситуативного утворення більшості силами начебто ідеологічних антагоністів. По-друге, результати виборів свідчать про відносно більший вплив особистісного виміру, ніж партійно-ідеологічного в мотиваційних стратегіях виборців малих міст, селищ та сіл. Це яскраво підтверджують приклади незмінної порівняно з голосуванням 2015 р. трійки лідерів мерських перегонів, кожен з яких зумів транслювати особистий рейтинг партії і провести її до ради. На більш низовому рівні особистісно-кандидатська мотивація проявляється, зокрема, в дуже суттєвих відмінностях між результатами зв'язки «партія-флагман-кандидат» у різних округах. Водночас досить характерні приклади РПЛ та «Батьківщини», кандидатами в мери від яких стали майже невідомі в Мерефі «політики-легіонери», показують, що існує й певний відсоток партійно-орієнтованих виборців, які «на отождненні» готові голосувати за невідомих висуванців пріоритетної політичної сили. Більшість конкретних висновків аналізу наводяться нами в самому матеріалі (пере-

важно, в квантифікованому вигляді). У цілому ж запропонована в статті методика електорально-просторового аналізу видається актуальною та релевантною базою специфічних інструментів політичної науки, що дозволяє аналізувати результати виборів, структуру і трансформації електорального простору української неопатримоніальної демократії [24; 25] будь-якого рівня – від локальних територіальних одиниць до виборів у національному масштабі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рішення про добровільне об'єднання територіальних громад VII сесії Мереф'янської міської ради VII скликання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://merefa.org/wp-content/uploads/2016/03/ob-gromad-7-sesiYA.pdf>
2. Арбатская М.Н. Электоральное пространство и управление избирательными правами граждан / М.Н. Арбатская [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.politex.info/content/view/200/30/>
3. Ахременко А. С. Социальное размежевание и структуры электорального пространства России / А. С. Ахременко // *Общественные науки и современность*. – 2007. – №4. – С. 80-92.
4. Єхнич А. Електоральний простір: поняття, сутність, структура / А. Єхнич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/858/>
5. Ткаченко Л. В. Електоральний простір та електоральне поле: теоретичне дослідження поняття / Л. В. Ткаченко // *Гуманітарні студії*. – 2012. – №15 – С. 256-263.
6. Федчик Ю. Концептуальні засади дослідження сучасного електорального простору / Ю. Ю. Федчик // *Держава і право*. – 2011. – №54. – С. 713-718.
7. Ordeshook P. The Spatial Analysis of Elections and Committees: Four Decades of Research / Peter C. Ordeshook // *Perspectives on Public Choice* / Ed. by D. Mueller. – Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – P. 247-270.
8. Eskov A. Spatial Patterns and Irregularities of the Electoral Data: General Elections in Canada / A. Eskov [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://run.unl.pt/bitstream/10362/11682/1/TGEO0122.pdf>
9. Туровский Р. Ф. Региональное измерение электорального процесса: концептуальные основы исследований // Р. Ф. Туровский // *Общественные науки и современность*. – 2006. – №5 – С. 5-19.
10. Ахременко А. С. Пространственный электоральный анализ: характеристика метода, возможности кросснациональных сравнительных исследований / А. С. Ахременко // *Политическая наука*. – 2009. – №1 – С. 32-59
11. Загальні відомості про результати голосування: Мереф'янська міська рада, чергові місцеві вибори 25.10.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM057?PID112=33&PID102=5847&PF7691=5847&PT001F01=100&rej=0&pt00_t001f01=100
12. Касьяненко Р. Бэтмен против Супермена / Р. Касьяненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kharkov.dozor.ua/editorial/kasyanenko/1183867.html>
13. Авксентьев А. «Эффект отождоужения» в украинській електоральній практиці / А. Авксентьев // *Гілея: наук. вісник*. – 2016. – № 110 – С. 356-360.
14. Результати вибори Мереф'янського міського голови: Перші місцеві вибори 31.07.2016 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM048?PT001F01=192&PT005F01=0&PID102=12460&PF7691=12929&rej=0>
15. Загальні відомості про результати голосування: Мереф'янська міська громада, перші місцеві вибори 31.07.2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.cvk.gov.ua/pls/vm2015/PVM057?PID112=33&PID102=12460&PF7691=12929&PT001F01=192&rej=0&pt00_t001f01
16. Касьяненко Р. Критический минимум Гольденберга / Р. Касьяненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kharkov.dozor.ua/editorial/kasyanenko/1183911.html>
17. Авксентьев А. Региональна неоднорідність електорального простору: порівняльний аналіз / А. Авксентьев // *Грані: науково-теоретичний альманах*. – 2016. – №1(129) – С. 6-11.
18. Laasko M. Effective Numbers of Parties: a Measure with Application to West Europe / Markku Laasko, Rein Taagepera // *Comparative Political Studies*. – 1979. – Vol. 12. – No. 1. – P.3-27.
19. Golosov G.V. The Effective Number of Parties: A New Approach / Grigori V. Golosov // *Party Politics*. – 2010. – Vol. 16. – No. 2. – P.171-192.
20. Banzhaf J. Weighted Voting Doesn't Work: A Mathematical Analysis / J.F. Banzhaf // *Rutgers Law Review*. – 1965. – Vol. 19. – P.317-343.
21. Shapley L. A Method for Evaluating the Distribution of Power in a Committee System / L. S. Shapley, Martin Shubik // *American Political Science Review*. – 1954. – Vol. 48. – No. 3. – P. 787-792.
22. Gallagher M. Comparing Proportional Representation Electoral Systems: Quotas, Thresholds, Paradoxes and Majorities / Michael Gallagher // *British Journal of Political Science*. – 1992. – Vol. 22. – No. 4. – P.469-496.
23. Авксентьев А.О. Диспропорційність як основна патологія виборчих систем: український контекст / А.О. Авксентьев // *Гілея: науковий вісник*. – 2016. – №104. – С. 210-215.
24. Fisun O. Ukrainian Teeter-Totter: Vices and Virtues of a Neopatrimonial Democracy / Oleksandr Fisun // *PONARS Eurasia Policy Memo*. – 2010. – No.120.
25. Fisun O. The Future of Ukraine's Neopatrimonial Democracy / Oleksandr Fisun // *PONARS Eurasia Policy Memo*. – 2015. - No. 394.